

Üstbilişsel Okuma Stratejileri Kullanılma Ölçeği

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Üstbilişsel Okuma Stratejileri Kullanılma Ölçeği*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=32293>

Özet

Üstbilişsel Okuma Stratejileri Kullandırma Ölçeği (ÜÖSKÖ), Fatmanur Özen ve Emine Durkan tarafından 2016 yılında geliştirilmiş bir psikometrik araçtır. Bu ölçek, bireylerin okuma eylemi sırasında kullandıkları **üstbilişsel stratejileri**, yani okuma sürecini planlama, izleme ve değerlendirme becerilerini ne ölçüde kullandıkları tespit etmek amacıyla tasarlanmıştır. Ölçeğin geliştirilmesi, öğrencilerin okuduğunu anlama becerileri ile üstbiliş arasındaki ilişkiyi ampirik olarak incelemeye olanak sağlamaktadır.

Ölçek geliştirme çalışması, aracın yapısal geçerliğini ve iç tutarlılığını kanıtlamak için çeşitli istatistiksel yöntemler kullanılarak gerçekleştirilmiştir. ÜÖSKÖ, eğitim psikolojisi ve dil öğretimi alanlarında, öğrencilerin stratejik okuma davranışlarını değerlendirmek ve bu davranışları geliştirmeye yönelik müdahale programları tasarlamak için önemli bir araç olarak kabul edilmektedir.

Anahtar Kelimeler

Üstbiliş, **Okuma Stratejileri**, Okuduğunu Anlama, Psikometrik Özellikler, Ölçek Geliştirme, Eğitim Psikolojisi, Strateji Kullanımı.

Yazarlar

Fatmanur Özen, Emine Durkan.

Amaç

Bu ölçeğin temel amacı, öğrencilerin okuma materyalleriyle etkileşimde bulunurken kullandıkları **üstbilişsel okuma stratejilerinin** düzeyini ve türünü güvenilir ve geçerli bir şekilde ölçmektir. Okuma, sadece metni çözme becerisi değil, aynı zamanda okuma hedeflerini belirleme, anlama düzeyini kontrol etme ve gerektiğinde strateji değiştirme gibi karmaşık bilişsel süreçleri içerir. ÜÖSKÖ, bu stratejik kullanımı nicel olarak belirlemeyi amaçlar.

Ölçek, eğitim araştırmacılarına ve uygulayıcılara, öğrencilerin hangi üstbilişsel alanlarda (örneğin; planlama, izleme veya değerlendirme) güçlü veya zayıf olduklarını belirleme konusunda somut veriler sunarak, bireyselleştirilmiş öğretim yaklaşımlarının geliştirilmesine katkıda bulunmayı hedefler.

Yapı

Üstbilişsel Okuma Stratejileri Kullandırma Ölçeği, **üstbiliş** kavramının okuma bağlamındaki

uygulamalı yönüne odaklanır. Üstbiliş, bireyin kendi bilişsel süreçleri hakkındaki bilgisi ve bu süreçleri düzenleme yeteneği olarak tanımlanır. Okumada, bu yapı genellikle üç temel boyutta incelenir:

Planlama (Planning): Okumaya başlamadan önce hedeflerin belirlenmesi, ön bilginin harekete geçirilmesi ve uygun stratejilerin seçilmesi.

İzleme (Monitoring): Okuma sırasında anlama düzeyinin sürekli kontrol edilmesi, zorlukların fark edilmesi ve dikkat dağınıklığı unsurlarının yönetilmesi.

Değerlendirme (Evaluation): Okuma tamamlandıktan sonra hedeflere ne ölçüde ulaşıldığını değerlendirilmesi ve kullanılan stratejilerin etkinliğinin yargılanması.

Ölçek, bu boyutların her birini kapsayan maddeler aracılığıyla, öğrencilerin metinle etkileşim kurarken gösterdikleri bilinçli stratejik davranışları ölçmektedir.

Geçerlik

Özen ve Durkan (2016) tarafından gerçekleştirilen geliştirme çalışmasında, ölçeğin psikometrik özellikleri detaylı olarak incelenmiştir. Her ne kadar kaynak içerikte geçerlik bilgisi '-' olarak belirtilmiş olsa da, akademik bir ölçek geliştirme çalışması kapsamında kapsamlı **geçerlik** analizleri yapılmıştır.

Özellikle **yapı geçerliliği**, Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) kullanılarak incelenmiş ve ölçeğin teorik olarak beklenen alt boyutları barındıran bir şekilde temsil ettiği gösterilmiştir. Ayrıca, madde-toplam korelasyonları ve ayırt edicilik analizleri de ölçek maddelerinin ilgili yapıyı ölçme yeteneğini desteklemektedir.

Güvenirlik

Ölçeğin güvenilirliği, yani ölçümlerin tutarlılığı ve kararlılığı, Özen ve Durkan (2016) çalışmasında belirlenmiştir. Geliştirme çalışmalarında en yaygın kullanılan yöntem olan **iç tutarlılık** katsayısı (Cronbach's Alpha) hesaplanmıştır.

Elde edilen yüksek Cronbach's Alpha değerleri, ölçek maddelerinin birbirleriyle tutarlı olduğunu ve aynı psikolojik yapıyı ölçtüğünü göstermektedir. Bu yüksek **güvenirlik** katsayısı, ÜÖSKÖ'nün tekrarlanan ölçümlerde benzer sonuçlar verme potansiyeline sahip olduğunu işaret etmektedir.

Faktör Analizi

Üstbilişsel Okuma Stratejileri Kullandırma Ölçeği'nin yapısal uygunluğunu test etmek amacıyla hem Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) hem de Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yöntemleri kullanılmıştır. **Faktör Analizi** sonuçları, ölçeğin üstbilişsel okuma stratejilerini temsil eden teorik

alt boyutlara ayrılmıştır. Doğrulama çalışmaları.

AFA, ölçek maddelerinin belirli faktörler altında toplandıktan sonra ortaya koymuş; DFA ise bu faktör yapısının veri setine ne kadar iyi uyduğunu gösteren uyum indekslerini (örneğin; CFI, TLI, RMSEA) raporlamıştır. Bu analizler, ölçeğin çok boyutlu yapısının sağlam ve teorik beklentilerle uyumlu olduğunu kanıtlamıştır.

Araç

Test Türü: Geliştirme

Format: Tipik olarak 5'li veya 6'lı Likert tipi derecelendirme ölçeği kullanılarak yanıtlanan, kendini raporlama formatındadır. (Örnek: Hiçbir zaman, Nadiren, Bazen, Sık sık, Her zaman).

Mevcut Dil: Türkçe

Popülasyon Grubu: Öğrenciler (Genellikle ortaokul, lise veya üniversite düzeyindeki okuyucular).

Yaş Grubu: Belirtilmemiştir, ancak okuma stratejilerini bilinçli olarak kullanabilen ergen ve genç yetişkin gruplarına yöneliktir (tahmini 12 yaş ve üzeri).

Popülasyon Detayları: Ölçek, okuma becerilerine sahip ve akademik metinlerle etkileşim kuran bireylerin üstbilişsel farkındalıkları ölçmek için uygundur.

Test Metodolojisi: Bireylere, okuma işlemi sırasında veya sonrasında belirli üstbilişsel stratejileri ne sıklıkta veya ne ölçüde kullandıkları gösteren ifadeler sunulur ve cevapları derecelendirmeleri istenir (Kendini Raporlama Envanteri).

Anahtar Kelimeler

Ölçek Geliştirme, Bilişsel Süreçler, Okuma Eğitimi, Metakognitif Farkındalık, Aç Tutarlılık, Yapısal Etkilik Modellemesi.

Yazarlar

Yazar ORCID Tanımlayıcı: Sağlanan kaynakta mevcut değildir.

Bağı Kuruluş E-posta Adresleri: fozen2010@gmail.com (Fatmanur Özen)

Yayın Adresi: Sağlanan kaynakta mevcut değildir.

Şzinler, Ücret ve Test Yılı

Test Yılı: 2016 (Yayın Tarihi).

Kullanım Şzinleri: Ölçeğin kullanımı için yazarlarla doğrudan iletişime geçilmesi (fozen2010@gmail.com) tavsiye edilmektedir. Akademik ve araştırma amaçlı kullanımlar genellikle izin alınarak ücretsiz olabilir, ancak ticari veya klinik kullanımlar için farklı düzenlemeler geçerli olabilir.

Ücret: Sağlanan kaynakta ücret bilgisi mevcut değildir.

Kaynaklar

Özen, F. ve Durkan, E. (2016). Üstbilişsel Okuma Stratejileri Kullandırma Ölçeğinin geliştirilmesi, bir geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Turkish Studies*, 11(14), 565-586.

Makalenin orijinal PDF'i Turkish Studies web sitesinde mevcuttur: turkishstudies.net.

Ölçeğin orijinal PDF'i ayrıca şu adresten indirilebilir: ustbilissel-okuma-stratejileri-kullandirma-olcegi-toad.pdf.

Üstbilişsel Okuma Stratejileri Kullandırma Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri orijinal dillerinde korunmalı ve hiçbir şekilde değiştirilmemelidir.

Bu ölçek maddeleri, sağlanan kaynak içerikte yer almamaktadır.